

Dr. Galgóczi Lászlóné

Magyar nyelvi gyakorló 3 kisiskolásoknak

Dr. Galgóczi Lászlóné

Magyar nyelvi gyakorló kisiskolásoknak

3

Tizenkettedik,
változatlan kiadás

Mozaik Kiadó – Szeged, 2020

Kedves Gyerekek!

Mindannyian, akik magyar anyanyelvűek vagytok,
ezen a nyelven tanultok az iskolában.
Vajon gondolkodtatok-e azon,
hogymunkra miért a magyar nyelv a legszebb?
Erre magatoknak kell válaszolnotok!

A munkafüzet feladatainak megoldásakor a magyar nyelv helyes használatát,
a helyesírásra vonatkozó ismereteket gyakorolhatjátok.
Sok a rajzos, játékos jellegű feladat. Találkoztok fejtörőkkel,
rejtvényekkel is. Ezeket -gal jelöltük.
Dolgozhattok párokban és csoportokban is.

A nyelvtani, helyesírási feladatokat legtöbbször
szépirodalmi művek részleteinek a segítségével kell elvégeznetek.
Előfordul, hogy a költők eltérnek a jelenlegi
helyesírási szabályoktól a vers ritmusának kedvéért.
Azért, hogy ne zavarjon benneteket a helyesírásban
a versek költői írásmódja, külön jelöljük,
hogyan kell helyesen írunk ezeket a szavakat.
Ha megtetszik egy-egy részlet vagy a teljes vers,
keressétek meg hozzá a könyveket a könyvtárban,
és olvassátok el ott is a művet!

Fogadjátok meg a következő jó tanácsokat!
Mindig olvassátok el, hogy mi a feladat!
Egyszerre csak egy utasításnak tegyetek eleget!
(Ha kell, olvassátok el újra a feladatot!)
A helyesírási feladatok ellenőrzéséhez ajánlom
A magyar helyesírás szabályai című könyvet.
Emellett használhattok a nyelvi feladatok megoldásához
más könyvet, pl.: a *Képes diákszótárt* is.

Dolgozzatok örömmel, lelkesedéssel, szeressétek a magyar nyelvet!

Fogadjátok meg Kölcsey Ferenc szavait:
„Meleg szeretettel függj a hon nyelvén!”

Jó munkát, jó tanulást kíván a szerző!

A MONDAT

A mondatfajták – A kijelentő mondat

1. a) Képzeld el, hogy könyvtárba mentek. Válaszolj a kérdésekre kijelentő mondatokkal!

Mit mond a tanító? _____

Mire lesz szükség az órán? _____

Hogyan rendezik sorba a könyveket a polcokon? _____

- b) Mit csináltok a könyvtárban? Írj két kijelentő mondatot!

_____
_____

- c) Egészítsd ki a mondatot!

A kijelentő mondattal _____

_____

2. Panni beteg lett, nem mehetett ma iskolába. Mit mondott az orvosnak? Írj három kijelentő mondatot! Figyelj a mondatkezdő betűkre és a mondatvégi írásjelekre!

_____
_____
_____

3. Összekeveredtek a mondatok szavai. Számozd meg a szavakat, majd írd le helyesen a mondatokat! Írj még egy kijelentő mondatot az őszelekről!

A HULLANAK ÖSSZEL LEVELEK.   AZ ESIK SOKAT ESŐ.

_____
_____
_____

4. Milyenek őszele a levelek? Írd le egy mondatban!
Rajzolj a mondat után egy őszi levelet!

1. A barátod most érkezett haza a kirándulásból. Mit kérdeznél tőle? Írj három kérdő mondatot!

---

2. Egészítsd ki a mondatot!

A kérdő mondatral _____

3. a) Mi történik a képeken? Párokban mondjátok el egymásnak!

- b) Mondd el a társad történetét! Játsszátok is el a fenti rajzok és az elmondottak alapján!
c) Mit kérdezhetnek egymástól a képeken látható szereplők? Írj két-két kérdő mondatot a feladatnak megfelelően!

Kérdőszó van a mondatokban.

1. kép _____

2. kép _____

Az -e kérdőszócška szerepel a mondatokban.

1. kép _____

2. kép _____

Az ige

Cselekvés, történéis

1. a) Olvasd el a verset!

Ring a bokor, ring az ág,
Ring a kedves kisvirág.
Susog a zöld levele,
Hintázik a szél vele.

Rigó a fán fenn fütyül,
Tücsök fű közt hegedül,
A szúnyog ezt sajnálja:
Meleg Nap nem barátja.

Kipótolja estére,
Muzsikál majd kedvére.
Sírva-ríva muzsikál,
Vacsorát majd hol talál?

(Szabó Bogár Erzsébet: Ring a bokor)

b) Húzd alá, majd írd le a vers igéit! (Az ismétlődő szavakat csak egyszer írd le!)

Cselekvést fejez ki

Történést fejez ki

_____

_____

_____

_____

2. a) Egészítsd ki az alábbi mondatokat a listában szereplő igéekkel!

főz, bicegett le, kizöldell, labdázna,
kinyitja, befagy, elesett, megizzad,
megütötte, kinyílik

A tó vize télen _____.

Peti _____ a jégen.

_____ a térdét. Fájós lábbal

_____ a jégpályáról.

Tavasszal _____ az ibolya,

a fű _____. Gyerekek

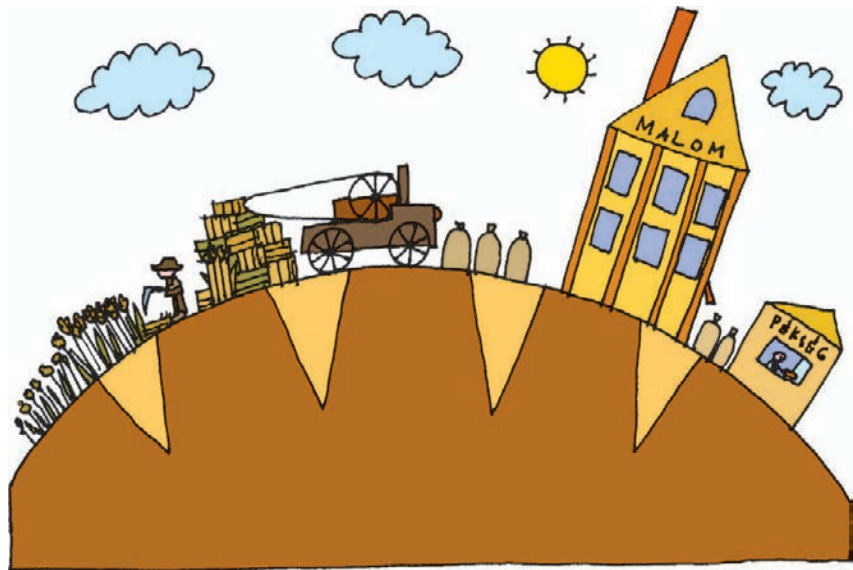
_____ a réten.

b) Mit fejeznek ki az igék a fenti mondatokban? Beszéljétek meg!

3. a) Olvasd el a verset, majd a vers és a rajz alapján mondd el, hogy miről szól!

Szőkül a búza,
 feje földre húzza,
 le, le, learatjuk,
 kérébe kapjuk,
 kepe¹ sorba rakjuk,
 szekéren behordjuk,
 asztagba² tornyoljuk.
 Cséplőgép
 kiveti,
 gőzmalom
 megőrleti.
 Porzik a liszt,
 mint a hó,
 abból sül a
 friss cipó.

¹kepe: levágott gabonakévéből rakott kereszt
²asztag: magas halmokba rakott gabonakéve

b) Húzd alá, majd írd le a vers igéit helyesírásuk szerint csoportosítva!

Kiejtés szerint írjuk

A kiejtéstől eltérően írjuk
 (a szóelemzés segít az írásban)

---

c) A kiejtéstől eltérő helyesírású igékben álló vonallal válaszd le a szótót, vagyis az igétőt!

4. Húzd alá az alábbi szavak közül az igéket! Írd be őket a halmaz megfelelő részeibe!
 hullik, szállnak, meggy, tol, szellőztet, megy, szelem, toll, fröccsen, bántja, hív, bátyja, szó

IGE

Hosszú magánhangzó van benne

Hosszú mássalhangzó van benne

A melléknév

Melléknév a szövegben

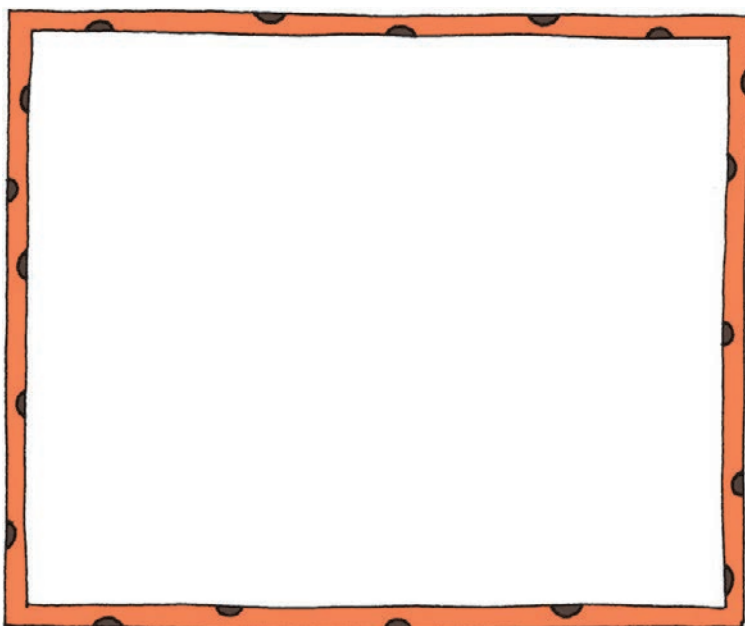
1. a) Olvasd el a verset!

Piros hátú pettyes bogár
Hideg szélben útra kél,
Megvan az a jó szokása:
Kis hidegtől már nem fél.

Sorakoznak egymás mellé
Vastag törzsű fa tövén
Gyenge tavasz még didereg
A természet lágy ölén.

A napsugár simogatja
Valamennyi szárnyait,
Halkan súgja: március van.
Holnap jövök majd megint.

(Szabó Bogár Erzsébet: Március van)

b) Beszélgetetek csoportokban a versről, majd mutassátok be élőképpen!

c) Rajzolj színes képet a vers mellé!

d) Húzd alá a versben található mellékneveket! Írd le őket elválasztva!

---

2. a) Olvasd el a szöveget!

A tavasz

A tavasz egy varázslatos évszak. Ekkor bomlanak ki barna rügyecskéikből a zöld levelek, ezekből terebélyesedik a fák lombja. Kinyílnak a fehér almavirágok, a rózsaszín barackvirágok. A fűszálak között színes fejecskéjüket mutogatják a százszorszépek. Illatos jácintok hívogatnak bennünket. Az óriás tulipánok gyönyörű színekben pompáznak. Csodálatos érzés tölt el bennünket.

De szép a természet!

b) Húzd alá, majd írd le a szövegből a mellékneveket!

---

c) Olvasd el a szöveget melléknevek nélkül! Milyenek találtad? Mondd el a véleményedet!

3. A következő részletet Móra Ferenc *Kincskereső kisködmön* című könyvében találhatod. Ha kedvet kaptál a továbbiak olvasásához, olvasd el a könyvet!

Kis gömbölyű öreg volt ez a bűbajos Küsmödi, hosszú fehér szakálla leért a derekáig, télen-nyáron ködmönben járt és báránybőr sapkában, ami alól azonban a fülei mindig kimaradtak. [...]

[...] s külön nevet is adtam minden szögnek. Egy nagy gömbölyű szög volt a kutyafejű tatár, arra mindig különösen nagyokat ütöttem.

Ez igazán nagyszerű játék volt, de utoljára már úgy ki volt lyuggatva a kisszék, mint a rosta. Akkor aztán a búbos kemencébe próbáltam beleverni a szögeket, de ez nem nagyon tetszett, mert a tapasztott sárfalba nagyon könnyen belementek a szögek, és kihúzni is nagyon könnyű volt őket.

(Móra Ferenc: *Kincskereső kisködmön*)

Mit jelent a **bűbajos** szó? Keresd meg a *Képes diákszótárban*! Írd le a jelentését!

- a) Húzd alá a részletben a mellékneveket! Írd le ezeket csoportosítva!

Melléknév

-ú, -ű van a végén

- b) Egészítsd ki a mondatot!

A melléknév végén az **-ú, -ű** mindig _____.

4. a) Írd a szavak mellé, hogy milyen lehet! Fejezd ki melléknév + főnév szó szerkezettel! Használj **-ú, -ű** végű melléknevet is! Pl.: **munka: lassú munka**

utazás: _____ királylány: _____

ecet: _____ feladat: _____

csiga: _____ labda: _____

- b) Válassz ki két szó szerkezetet! Írj velük egy-egy mondatot!

Tartalom

Kedves Gyerekek!	3
Helyesírás versben (Szalai Borbála)	4
ISMÉTLÉS	5
Mit tanultunk a nyelvről, a szövegről?	5
Mit tanultunk a mondatokról?	6
Mit tanultunk a szavakról?	8
Hogyan szótagoljuk, hogyan választjuk el a szavakat?	10
Mit tanultunk a hangokról és a betűkről?	11
Miért van szükség betűrendre (ábécérendre)?	12
A SZÖVEG	13
Szövegalkotás szóban és írásban	13
A MONDAT	16
A mondatfajták	16
A kijelentő mondat	16
A kérdő mondat	17
Gyakoroljunk!	18
A felkiáltó mondat	19
Az óhajtó mondat	20
A felszólító mondat	21
Gyakoroljunk!	22
Gyakoroljuk a mondatok helyesírását!	25
Tagolatlan írás szavakra, mondatokra tagolása	27
Szövegvár	28
A SZAVAK	29
Mit jelentenek a szavak?	29
Játék a szavakkal	32
A SZÓFAJOK	33
A főnév	33
A köznév és a tulajdonnév	33
Az egyes és többes számú főnév	36
A toldalékos főnév	37
A -t ragos főnév	38
A -ba , -be és a -ban , -ben ragos főnév	41
A -ból , -ből ; -tól , -től és a -ról , -ről ragos főnév	43

Az -ó , -ő , az -u , -ú és az -ü , -ű a főnevek végén.....	45
A j és az ly a főnevekben	46
Az összetett főnév	47
Gyakoroljunk!	48
Játsszunk!	50
Gyakoroljuk a főnevek helyesírását!	52
Az ige	56
Cselekvés, történés	56
Az ige létezést is jelent	58
Hogyan lesz a szóból -ul , -ül és -ít toldalékos ige?	59
A j és az ly az igékben	61
Az ige ragozása	62
Az ige ideje	63
Igeragozás az igeidőkben	67
Az igekötős igék és helyesírásuk	68
Gyakoroljunk!	71
Játék az igékkel	75
Gyakoroljuk az igék helyesírását!	76
A melléknév	78
Melléknév a szövegben	78
Írd és használd helyesen a mellékneveket!	80
Gyakoroljunk!	81
Gyakoroljuk a melléknevek helyesírását!.....	84
RENDSZEREZZÜNK!	85
Mit tanultunk a szófajokról?	85
A HELYESÍRÁS GYAKORLÁSA	91

A tankönyvben szereplő versek eredeti helyesírása egyes esetekben eltér a mai helyesírási szabályzattól. A versek helyesírását az egyes költők gyűjteményes kötetéből vettük át.

A tankönyv szerzőjének szövegeit névmegjelölés nélkül közöljük.